

Byla C-39/21 PPU**Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį****Gavimo data:**

2021 m. sausio 26 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:*Rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch*
(Nyderlandai)**Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:**

2021 m. sausio 26 d.

Pareiškėjas:

X

Atsakovas:*Staatssecretaris van Justitie und Veiligheid***Pagrindinės bylos dalykas**

Pagrindinė byla susijusi su užsieniečio X skundu dėl jo sulaikymo siekiant išsiųsti iš šalies tešimo.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Šiuo pagal SESV 267 straipsnį teikiamu prašymu priimti prejudicinį sprendimą jį teikiantis teismas prašo Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – Teisingumo Teismas) išaiškinti, ar teismas pagal Sąjungos teisę privalo *ex officio* patikrinti visų sulaikymo siekiant išsiųsti iš šalies sąlygų teisėtumą. Šį klausimą jau pateikė Nyderlandų aukščiausiasis administracinis teismas *Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State* (Valstybės Tarybos Administracinių bylų skyrius, toliau – *Afdeling*) 2020 m. gruodžio 23 d. nutartimi dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą (byla C-704/20). Vis dėlto, kaip nurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas, minėta nutartis dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą yra neišsami. Jo manymu, svarbiausia yra tai, ar

Nyderlanduose taikomą sulaikymo siekiant išsiųsti iš šalies procesą, per kurį šio sulaikymo teisėtumo negalima patikrinti *ex officio*, dar galima laikyti veiksminga teisine gynyba, kaip ji suprantama pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsnį.

Prejudiciniai klausimai

I. Ar, atsižvelgiant į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnį, siejamą su jos 6 ir 53 straipsniais, ir remiantis Gražinimo direktyvos 15 straipsnio 2 dalies b punktu, Priėmimo direktyvos 9 straipsnio 3 dalimi ir Dublino reglamento 28 straipsnio 4 dalimi, teismo procesas, per kurį galima apskųsti institucijų nurodymą sulaikyti asmenį siekiant išsiųsti jį iš šalies, valstybėse narėse gali būti toks, kad teismui draudžiama *ex officio* ištirti ir įvertinti visus sulaikymo teisėtumo aspektus ir, *ex officio* konstatavus, kad sulaikymas neteisėtas, tuoj pat jį nutraukti ir nurodyti užsienietį nedelsiant paleisti? Jei Europos Sąjungos Teisingumo Teismas tokią nacionalinės teisės normą laiko nesuderinama su Sąjungos teise: ar tai taip pat reiškia, kad teismas, kuriam užsienietis pateikė prašymą jį paleisti, visuomet privalo *ex officio* aktyviai ir kruopščiai ištirti ir įvertinti visus reikšmingus faktus ir sulaikymo teisėtumo aspektus?

II. Ar, atsižvelgiant į Chartijos 24 straipsnio 2 dalį, aiškinamą kartu su Gražinimo direktyvos 3 straipsnio 9 punktu, Priėmimo direktyvos 21 straipsniu ir Dublino reglamento 6 straipsniu, į I klausimą reikia atsakyti kitaip, jei institucijų nurodymu sulaikytas užsienietis yra nepilnametis?

III. Ar teisė į veiksmingą teisinę gynybą, kuri garantuojama pagal Chartijos 47 straipsnį, siejamą su jos 6 ir 53 straipsniais, ir remiantis Gražinimo direktyvos 15 straipsnio 2 dalies b punktu, Priėmimo direktyvos 9 straipsnio 3 dalimi ir Dublino reglamento 28 straipsnio 4 dalimi, reiškia, kad bet kurios instancijos teismas, kuriam užsienietis pateikė prašymą nutraukti jo sulaikymą siekiant išsiųsti iš šalies ir jį paleisti, bet kokį sprendimą dėl šio prašymo turi pagrįstai motyvuoti iš esmės, kai kitais aspektais teisine gynyba buvo pasinaudota taip, kaip numatyta šioje valstybėje narėje? Jei Teisingumo Teismas mano, kad nacionalinė teisinė praktika, kai antrosios, taigi paskutinės instancijos teismas gali priimti sprendimą jo nemotyvuodamas iš esmės, atsižvelgdamas į tai, kaip ši teisinė gynyba šioje valstybėje narėje vykdoma kitais aspektais, yra nesuderinama su Sąjungos teise: ar tai reiškia, kad – atsižvelgiant į pažeidžiamą užsieniečio padėtį, didelę su užsieniečių teise susijusių procedūrų svarbą ir konstatavimą, jog per šias procedūras (teisinės apsaugos aspektu nukrypstančias nuo visų kitų administracinių procedūrų) užsieniečiui numatytos tokios pat mažos procesinės garantijos kaip ir per sulaikymo procedūrą – tokia antrosios, taigi paskutinės instancijos prieglobsčio ir įprastas užsieniečių bylas nagrinėjančio teismo teisė taip pat laikytina nesuderinama su Sąjungos teise? Ar, atsižvelgiant į Chartijos 24 straipsnio 2 dalį, į šį klausimą reikia atsakyti kitaip, jei užsienietis, skundžiantis su užsieniečių teisėmis susijusį institucijų sprendimą, yra nepilnametis?

Nurodytos Sąjungos teisės nuostatos

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 6, 24, 47, 52 ir 53 straipsniai

Direktyvos 2008/115 (Gražinimo direktyva) 3, 5 ir 15 straipsniai

Direktyvos 2013/33 (Priėmimo direktyva) 2, 9 ir 21 straipsniai

Reglamento Nr. 604/2013 (Dublino reglamentas) 6 ir 28 straipsniai

Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (EŽTK) 5 straipsnis

Nurodytos nacionalinės teisės nuostatos

Vreemdelingenwet 2000 (2000 m. Užsieniečių įstatymas) 85, 89, 91, 94 ir 96 straipsniai

Faktinių aplinkybių ir proceso santrauka

- 1 Pareiškėjas X yra Maroko pilietis. Jis buvo sulaikytas tikintis, kad bus išsiųstas į Maroką. [2020 m.] gruodžio 14 d. prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas skundą dėl šio sulaikymo pripažino nepagrįstu. Dėl to buvo paduotas apeliacinis skundas, sprendimas dėl jo dar nepriimtas. 2021 m. sausio 8 d. pareiškėjas pateikė skundą dėl jo sulaikymo tęsimo.

Svarbiausi pagrindinės bylos šalių argumentai

- 2 Pareiškėjas laikosi nuomonės, jog turi būti paleistas, nes nėra tikėtina, kad per tinkamą laikotarpį bus išsiųstas. Atsakovas nurodė, kad tebevyksta prašymo išduoti pakaitinį kelionės dokumentą nagrinėjimo procedūra ir kad Maroko institucijos nepranešė, jog kelionės dokumentas nebus išduotas.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvų santrauka

- 3 Nyderlanduose užsieniečių sulaikymo procesuose pagal Gražinimo direktyvą (Direktyva 2008/115), Priėmimo direktyvą (Direktyva 2013/33) arba Dublino reglamentą (Reglamentas Nr. 604/2013) *Afdeling* suformuota jurisprudencija iki šiol buvo tokia, kad teismas vien remdamasis užsieniečio nurodytais faktais ir aplinkybėmis gali vertinti, ar jis sulaikytas teisėtai. Jei teismas konstatuoja, kad sulaikymas yra neteisėtas dėl kitų, nei nurodė užsienietis, priežasčių, jis užsieniečio paleisti negali.
- 4 Šiuo metu esama abejonių, ar ši suformuota jurisprudencija yra pagrįsta. 2020 m. gruodžio 23 d. *Afdeling* Teisingumo Teismui pateikė klausimą, ar teismas

užsieniečių bylose turi *ex officio* patikrinti sulaikymo teisėtumą (byla C-704/20). Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas mano privalantis papildyti šį prejudicinį klausimą, nes neaišku, ar būdas, kaip Nyderlanduose reglamentuojamas skundų nagrinėjimo procesas sulaikymo siekiant išsiųsti iš šalies bylose, atitinka veiksmingos teisinės gynybos, kaip ji suprantama pagal Chartijos 47 straipsnį, reikalavimus. Teismas nurodo, jog *Afdeling* savo nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą šio straipsnio nepaminėjo. Jis tik rėmėsi EŽTK 5 straipsnyje ir Chartijos 6 straipsnyje įtvirtinta teise į laisvę ir nurodė, jog, remiantis Chartijos paaiškinimais, pastaruoju straipsniu taip pat užtikrinama teisė į veiksmingą teisinę gynybą. *Afdeling* nuomone, su užsieniečių teise susijęs procesas Nyderlanduose ir su juo susijusi jurisprudencija atitinka EŽTK 5 straipsnio reikalavimus. Byloje C-704/20 Teisingumo Teismo tik klausama, ar pagal Chartijos 6 straipsnį suteikiama didesnė apsauga, nei, *Afdeling* manymu, ji kyla iš EŽTK 5 straipsnio.

- 5 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančio teismo nuomone, su užsieniečių teise susijęs procesas Nyderlanduose neužtikrina veiksmingos teisinės gynybos, todėl neatitinka EŽTK ir Chartijos reikalavimų. Todėl jis siūlo Teisingumo Teismui į klausimus, pateiktus abiejuose procesuose dėl prejudicinio sprendimo priėmimo, atsakyti taip, kad teismas privalo *ex officio* patikrinti užsieniečių sulaikymo teisėtumą. Vien teisės patikrinti *ex officio* nepakanka, nes dėl to atsirastų teisinis netikrumas. Užsienietis negali pasirinkti, kuris teisėjas priims sprendimą jo byloje, todėl tai, kokia teisinė apsauga jam bus suteikiama, nulemtų atsitiktinumas.
- 6 Sąjungos teisės aktuose ir EŽTK nenustatyta, kaip turi būti tikrinamas sulaikymo teisėtumas, todėl reikia remtis proceso autonomijos principu. Valstybės narės, laikydamosi proporcingumo ir veiksmingumo principų, gali nustatyti savo proceso taisykles. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas pabrėžia, kad visuomet turi būti paisoma pagrindinių teisių, todėl jam kyla klausimas, kokios apimtis turi būti teisinė apsauga, suteikiama pagal pačios valstybės proceso taisyklės. Tai, kad EŽTT nėra priėmęs aiškaus sprendimo, jog privaloma *ex officio* patikrinti sulaikymą, nereiškia, kad dėl proceso Nyderlanduose nepažeidžiamas EŽTK 5 straipsnis. Priešingai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančiam teismui atrodo, jog yra taip akivaizdu, kad neteisėtas sulaikymas turi būti nutrauktas; todėl šis klausimas dar niekada nebuvo pateiktas.
- 7 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas kelia klausimą, ar nėra taip, kad teismo procese institucijos visuomet privalo įrodyti, jog sulaikymas yra teisėtas. Juk būtent institucijos nurodydamos sulaikyti asmenį daro didelę intervenciją į jo pagrindinę teisę į laisvę. Jei prievolė įrodyti tenka institucijoms, tuomet teismas, nepriklausomai nuo užsieniečio argumentų, remdamasis institucijų argumentais turi įsitikinti sulaikymo teisėtumu. Jei teismas nėra tuo įsitikinęs, jis turi nutraukti sulaikymą.

- 8 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas nurodo kelis Teisingumo Teismo sprendimus. 2012 m. lapkričio 6 d. Sprendime *Otis* (C-199/11, EU:C:2012:684) Teisingumo Teismas nusprendė, jog tam, kad teismas pagal Chartijos 47 straipsnį „galėtų priimti sprendimą <...>, reikia, kad jis turėtų jurisdikciją nagrinėti visus klausimus, susijusius su jo nagrinėjamai bylai svarbiomis faktinėmis ir teisinėmis aplinkybėmis“ (49 punktą). Nors 2014 m. birželio 5 d. Sprendimo *Mahdi* (C-146/14 PPU, EU:C:2014:1320) faktinės aplinkybės ir teisiniai klausimai nėra tapatūs nagrinėjamiems pagrindinėje byloje, prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas ir iš šio sprendimo daro išvadą, jog teismas visuomet turi galėti ir netgi privalo kruopščiai išnagrinėti faktines konkrečiau atvejo aplinkybes ir visapusiškai patikrinti sulaikymo teisėtumą.
- 9 Galiausiai Teisingumo Teismas 2020 m. gegužės 14 d. Sprendime *Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság* (C-924/19 ir C-925/19, EU:C:2020:367) nusprendė, jog, jei teismas teisės patikrinti sulaikymo teisėtumą negali kildinti nė iš vienos nacionalinės teisės nuostatos, jis sau tokią teisę turi pripažinti remdamasis Chartijos 47 straipsniu. Nors toje byloje nebuvo atliekamas teisminis patikrinimas, prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančiam teismui kyla klausimas, ar pagal Chartijos 47 straipsnį jam suteikiama teisė *ex officio* patikrinti sulaikymo teisėtumą, kai taikomas procesas nėra laikomas veiksminga teisine gynyba.
- 10 Su užsieniečių teise susijusiame procese Nyderlanduose numatytos kai kurios garantijos tinkamai teisinei gynybai užtikrinti, pvz., bet kokio laisvės atėmimo patikrinimas teisme, užsieniečio teisė būti išklaustas, kai jo sulaikymas tikrinamas pirmą kartą, ir teisė į nemokamas teises konsultacijas. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas abejoja, ar tokios garantijos yra pakankamos, kad procesą būtų galima laikyti veiksminga teisine gynyba. Šias abejones sustiprina tai, kad *Afdeling*, kuris yra antrosios ir paskutinės instancijos teismas, gali apsiriboti vadinamuoju sutrumpintu motyvavimu. Kai užsienietis pateikia apeliacinį skundą dėl jo prašymo paleisti netenkinimo, iš principo *Afdeling* sprendimą byloje gali priimti nemotyvuodamas iš esmės.
- 11 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas prašo Teisingumo Teismo išaiškinti, ar galima kalbėti apie veiksmingą teisinę gynybą, kai antrosios instancijos teismai neturi pareigos motyvuoti. Teismo manymu, į šį klausimą reikia atsakyti neigiamai. Visų pirma abejonių kyla dėl to, kad užsienietis, kurio sulaikymą nusprendžiama tęsti, vėlesnės naujos teisinės gynybos atveju nežino, kodėl pirmiau jo sulaikymas nebuvo laikomas neteisėtu. Tokia nepakankama teisinė gynyba taip pat pabrėžtų teisėtumo tikrinimo *ex officio* reikšmę.
- 12 Galiausiai prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas nurodo, jog tikrinimo *ex officio* draudimas ir sutrumpintas motyvavimas apeliacinių skundų nagrinėjimo procese taikomi ir su nepilnamečiais susijusiais atvejais. Teismas prašo Teisingumo Teismo išaiškinti, ar atsakant į klausimą, ar procesas

Nyderlanduose yra veiksminga teisinė gynyba, yra skirtumas, ar užsienietis yra nepilnametis.

DARBINIS VERTINMAS